

[Pelle Voigt]

asocial løsning, en ejerlejlighedsudstyknings, er begravet én gang for alle, også af partiet venstre.

(Kort bemærkning).

Kaj Poulsen (S):

Jeg kunne forstå på boligministerens svar, at boligministeren ikke her i folketingsalen ville hænge nogle enkelte afdelinger ud, altså dem, som nu ikke skulle med, og hvorfor de ikke skulle det. Det synes jeg var en interessant udtalelse. Det vil altså sige, at der ligger en vurdering til grund for, hvem der ikke skal med. Jeg kan allerede nu meddele, at vi ønsker at få en vurdering af, hvilke afdelinger der ikke kan komme med, og begrundelsen for det, for ministeren kan ikke mistænkeliggøre en hel boligsektor fra folketingets talerstol, uden at vi får konkretiseret, hvad det er, der ligger i ministerens udsagn.

Boligministeren (Bollmann):

Som svar på spørgsmålet, om der bliver mulighed for, at de berørte afdelinger kan begynde forfra, vil jeg sige, at hvis man læser lovforslaget og bemærkningerne til det, ser man, at der er flere kombinationer af omprioritering og direkte støtte. Der kan være nogle afdelinger, der kan klare problemerne med en omprioritering, måske en delvis omprioritering, mens andre ingen glæde har af det, og atter andre skal have en kombination af direkte støtte og omprioritering.

Når vi foreslår den slags ting, er det vores opfattelse, at problemerne vil blive løst. Vi har jo set modeller før i tiden. Jeg vil da gerne sige, at det, når der foreslås en tilsvarende reduktion på kvotaerne, er den gode, gamle model, vi har brugt i adskillige år, også før denne regerings tid. Den kender vi, og det er baggrunden for, at vi har den med.

Må jeg sige til hr. Pelle Voigt, at mig bekendt har jeg ikke fremsat noget forslag om opdeling i ejerlejligheder, så det må være svar på hans spørgsmål. I øvrigt til hr. Kaj Poulsen og hr. Pelle Voigt: vi vil som normalt bestræbe os på at besvare alle de spørgsmål, vi får, under udvalgsarbejdet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til boligudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 126:

Forslag til folketingsbeslutning om at trække dispensationer vedrørende brug af asbest tilbage.

Af Elisabeth Bruun Olesen (VS) m.fl.
(Fremsat 19/3 85).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

Det er almindeligt kendt, at asbeststøv udgør en alvorlig trussel mod liv og helbred hos arbejdstagere, som indånder støvet. Det er derfor regeringens mål, at asbesten skal fjernes helt fra arbejdslivet. Indtil dette kan ske, må der træffes alle nødvendige beskyttelsesforanstaltninger for at hindre, at arbejderne udsættes for asbeststøvet.

Danmark har allerede i dag nogle af verdens strengeste regler på asbestområdet. Vi var blandt de første, der indførte et generelt forbud. Dog har det hidtil været nødvendigt at tillade anvendelse af asbest i enkelte helt nødvendige produkter såsom bremsebelægnings, tagplader og visse særlig tryk- og varmebestandige pakninger, idet der ikke har været teknisk og sikkerhedsmæssigt acceptable erstatningsprodukter til stede. Efter de nuværende regler udløber tilladelsen til fremstilling af asbestholdige eternitplader den 1. januar 1990. Tilladelsen til fremstilling af asbestholdige bremsebelægnings er givet indtil videre.

I lyset af den hastige tekniske udvikling og ikke mindst på baggrund af arbejdstilsynets seneste oplysninger om, at ingen nok så lav grænseværdi kan garantere, at asbestudsatte

[Arbejdsministeren]

arbejdere er uden risiko for at pådrage sig en asbestbetinget kræftsygdom, finder jeg, at samtlige muligheder for en fremskyndelse af den igangværende omstillingsproces fra asbestholdige til asbestfri produkter skal undersøges nøje.

På min foranledning vil arbejdstilsynet derfor i den nærmeste fremtid tage kontakt til Dansk Eternit-Fabrik med henblik på at undersøge, om det er teknisk muligt at fremskynde virksomhedens afviklingsplan for asbestanvendelsen i forbindelse med produktionen af eternitplader.

Med hensyn til anvendelse af asbest ved produktion af bremsebelægninger kan jeg oplyse, at jeg har anmodet arbejdstilsynet om at indlede drøftelser med Roulunds Fabriker med henblik på udarbejdelsen af en plan for afviklingen af produktionen af asbestholdige bremsebelægninger. Samtidig vil jeg i samarbejde med justitsministeren undersøge, hvordan eventuelle sikkerhedsmæssige problemer i den forbindelse skal løses.

Jeg forventer derfor, at vi allerede om få måneder kan have klarhed over de tekniske muligheder for en opstramning af de tidsfrister, der findes i den eksisterende asbestbekendtgørelse. Endvidere forventer jeg, at der vil være fremskaffet et grundlag for fastsættelse af tidsfrister for fremstilling af asbestholdige bremsebelægninger. Jeg regner med, at jeg i løbet af efteråret kan orientere arbejdsmarkedsudvalget om de resultater, der opnås gennem arbejdstilsynets drøftelser med de berørte virksomheder og arbejdsmarkedets parter. Jeg finder, at denne fremgangsmåde er hensigtsmæssig, idet der herved tages højde for de tekniske og sikkerhedsmæssige aspekter, som forslagsstillerne helt har set bort fra. Herudover lægger jeg vægt på, at vi når frem til en holdbar løsning, som arbejdsmarkedets parter kan tilslutte sig. Ydermere vil den fortsatte mulighed for forskning og udvikling af asbestfri produkter på danske virksomheder kunne få positive konsekvenser for arbejdsmiljøet på globalt plan.

Jeg er altså ikke enig med forslagsstillerne i, at man med ét slag skal og også kan inddrage de givne tilladelser. Det fremsatte beslutningsforslag udmærker sig derved, at det overhovedet ikke giver nogen som helst anvisning på, hvordan de tekniske og sikkerhedsmæssige problemer ved en øjeblikkelig inddragelse af de eksisterende tilladelser kan

løses. Det er simpelt hen urigtigt, når forslagsstillerne i bemærkningerne til beslutningsforslaget anfører, at Dansk Eternit-Fabrik i dag har et fuldt asbestfrit eternitprogram. Det er ligeledes vildledende, når det videre i bemærkningerne hedder, at man i dag sagtens kan producere asbestfri bremsebelægninger både i udlandet og i Danmark.

Forslagsstillerne burde vide, at asbestfri bremsebelægninger af sikkerhedsmæssige grunde kun er godkendt på et ganske begrænset antal bilmærker og -modeller. Med hensyn til forslagsstillerne's bemærkninger om anvendelse af asbestfri erstatningsprodukter på byggepladserne kan jeg oplyse, at direktøren for arbejdstilsynet har bemyndigelse til i enkelttilfælde at stille krav om, at asbestholdige byggeprodukter erstattes med mindre farlige produkter, når sådanne foreligger. Det er derfor direktøren for arbejdstilsynets opgave at vurdere, om der er en teknisk mulighed for at udnytte denne bemyndigelse.

Jeg er opmærksom på, at anvendelse af asbestholdige produkter på byggepladserne giver anledning til arbejdsmiljømæssige problemer, fordi reglerne ikke altid overholdes i fuld udstrækning, og jeg vil derfor bede direktøren for arbejdstilsynet om at forstærke vejlednings- og kontrolindsatsen på dette område.

Taanquist (S):

Det gode ved dette forslag er, at det giver os lejlighed til i arbejdsmarkedsudvalget at arbejde med det alvorlige problem, som brugen af asbest vitterlig er, og det glæder jeg mig meget til. Der er tilsyneladende mange ting, der trænger til at blive belyst i den forbindelse. Specielt omkring Roulunds Fabriker er der forhold, der skal belyses i arbejdsmarkedsudvalget. Det er f.eks. helt utilfredsstillende, når arbejdsministeren i et svar til udvalget henviser til, at man her er hæmmet af fabrikationshemmeligheder. Men selv om vi flytter fabrikationen af bremsebelægninger til udlandet, vil der stadig væk køre lige mange biler rundt med asbestbremsebelægninger, og der er lige mange asbestbremser, der skal repareres og udskiftes.

Bortset herfra står jeg ret uforstående over for forslaget. Vi har vedtaget en arbejdsmiljølov, der bygger på, at parterne på arbejds-

[Taanquist]

markedet selv deltager i udformningen af de regler, der skal gælde i arbejdsmiljøet. Vi mener derfor ikke, at folketinget skal fastlægge detaljerede regler for arbejdsmiljøet. Netop på dette område har fagbevægelsens repræsentanter haft medindflydelse på de aftaler, der er indgået, og som skal føre til, at asbesten fjernes fra alle produkter. Asbest er et farligt stof, og derfor skal det fjernes og vil være fjernet i løbet af få år.

Forslaget fra VS om øjeblikkeligt at tilbagekalde alle dispensationer vil virke stik imod sin hensigt. For det første hindrer det ikke, at asbestprodukter stadig væk anvendes her i landet, og det forhindrer heller ikke, at de i stedet for importeres. For det andet medfører det med stor sandsynlighed, at Eternitfabrikken i Ålborg må lukke, og mere end 1000 arbejdspladser går tabt. For det tredje vil det stoppe udviklingsarbejdet med nye produkter til erstatning for asbesten, og dette udviklingsarbejde, der nu er langt fremme, vil være spildt. Med det pres, der nu er lagt på fabrikken, opnår vi ikke alene, at vi i Danmark i løbet af få år vil være i stand til at levere et asbestfrit produkt, men der vil også være udviklet en viden, der vil bringe os foran andre lande, og herved kan vi oven i købet få en gavnlig indflydelse på verdensproduktionen.

Betingelserne for de dispensationer, der er givet, er, at brugen af asbest gradvis afvikles, således at hele produktionen vil være asbestfri med udgangen af 1988 og salget af asbestholdige produkter stoppet helt i 1990. Fabrikken i Ålborg har i samarbejde med de ansatte forbedret arbejdsmiljøet ganske enormt, og det har da også vist sig, at der ikke blandt de medarbejdere, der er ansat efter 1970, til trods for jævnlig kontrol har kunnet konstateres nogle af de lidelser, der forårsages af asbest. Vi mener altså i den socialdemokratiske gruppe, at en af fagbevægelsen kontrolleret overgang til asbestfrie produkter er den sikreste måde at fjerne asbesten på.

Jeg vil til slut gerne gøre opmærksom på, at Danmark vel var det første land, hvor man indså, hvor farligt produktet asbest er. Det var under den tidligere, socialdemokratiske regering, man tog de initiativer, der nu skal føre til, at Danmark bliver det første land, der bliver asbestfrit, og hvor al produktion af asbestholdige materialer vil være stoppet om få år.

Jette Thomsen (KF):

Det er ikke mere end ca. et år siden man sidst behandlede spørgsmålet om dispensationer fra asbestforbuddet i arbejdsmiljørådet. Arbejdsmarkedets parter var dengang enige om at give dispensation på nogle nærmere fastsatte vilkår, og det havde man selvfølgelig ikke været, medmindre der var gode grunde hertil. Det virker derfor, som om forslagsstillerne tror, at de med en vedtagelse i folketinget kan sætte virkeligheden ud af kraft. Vi ved alle, at asbest er et farligt stof, som man skal behandle med den allerstørste omhu. Det er også derfor, man i Danmark har nogle af verdens skrappeste regler for anvendelse af asbest. Asbesten har imidlertid en så stor udbredelse og nogle tekniske egenskaber, der gør, at man ikke bare fra den ene dag til den anden kan afskaffe den.

Forslaget drejer sig først om forbud mod anvendelse af asbestcement i forbindelse med fremstilling af eternit. Der er her givet en 5-årig dispensation, fordi det inden for denne periode vil være teknisk muligt at afskaffe asbesten i eternitplader. På Dansk Eternit-Fabrik er der gjort et fantastisk arbejde for at forebygge miljøskader på grund af asbest. Der anvendes således i dag kun ca. en tredjedel så meget asbest som f.eks. i 1979, og virksomheden har investeret hundredvis af millioner kroner i produktudviklingen og arbejdsmiljøforbedringer. Det ville være helt uansvarligt, hvis folkettinget lukkede denne virksomhed, hvilket ville blive resultatet af beslutningsforslaget, midt i en meget positiv udviklingsproces for at producere produkter helt uden brug af asbest. En sådan udvikling tager tid, og det må man nu engang acceptere.

Den anden del af beslutningsforslaget drejer sig om forbud mod asbest i friktionsbelægnings, først og fremmest bremsebelægnings. Her er situationen nogenlunde den samme. Der er investeret masser af millioner i produktudvikling og arbejdsmiljøforhold. Men det er i dag ikke muligt at fremstille asbestfrie bremsebelægnings til alle formål. En stigende andel af produktionen af bremsebelægnings er asbestfri, og i løbet af nogle år vil det formentlig være muligt helt at undgå asbesten, i alt fald til brug i personbiler. Det er indtil nu kun en begrænset del af bilparken, der kan anvende asbestfrie bremsebe-

[Jette Thomsen]

lægninger. Det siger sig selv, at der ikke er nogen idé i at lave bremsebelægninger af en sådan kvalitet, at bilernes bremses ikke fungerer. Så selv om vi i Danmark skulle forbyde fremstilling af asbestholdige friktionsbelægninger, vil en meget stor del af de biler, vi kører i, fortsat skulle bruge disse bremsebelægninger. Det betyder med andre ord, at vi skulle importere asbestholdige bremsebelægninger fremstillet i andre lande. Det vil betyde, at der bortfalder adskillige hundrede arbejdspladser i Danmark, ligesom vi vil miste en betydelig eksportindtægt.

Det kan vel næppe være forslagsstillernes alvorlige mening, at vi her i Danmark skulle forbruge produkter, som vi ikke selv vil fremstille, men gladeligt overlader til udlandets virksomheder.

Hanne Severinsen (V):

Venstre kan ikke støtte det foreliggende beslutningsforslag; ikke fordi vi ikke deler forslagsstillernes opfattelse af asbestens farlighed, men vi mener, at de foranstaltninger, som arbejdsministeren i sin redegørelse har lagt op til, er langt mere relevante og i højere grad vil tilgodese det formål, som forslagsstillerne angiver at have. Problemet er, at både hvad angår eternit og bremsebelægning, findes der ingen muligheder for at stoppe anvendelsen af asbest her og nu. Der forsøkes i andre materialer, men det er kun på et forberedende stade, og der kan være praktiske, sikkerhedsmæssige og miljømæssige problemer også ved alternativene.

Desuden vil det også medføre store økonomiske problemer, hvis man skulle stoppe nu, selv om det selvfølgelig ikke skal være det afgørende argument. Det afgørende argument skal være, at arbejdsministeren og arbejdsdirektoratet netop har påbudt de nødvendige beskyttelsesforanstaltninger ude omkring på arbejdspladserne, der skal hindre, at arbejderne udsættes for det farlige asbestøv.

Vi har allerede meget strenge regler på asbestområdet, og ved at sætte en frist til 1. januar 1990 er der lagt et kraftigt pres på virksomhederne om at komme i gang med omstillingen, og den er altså også i gang. Jeg vil gerne takke ministeren for hendes tilsagn om at indlede forhandlinger om eventuelt at få en hurtigere afviklingsramme, hvis det altså kan lade sig gøre.

De forskrifter, der for tiden findes om brugen af asbest, betyder, at man skal iagttage meget strenge sikkerhedsforskrifter. Problemet er nok snarere, om disse sikkerhedsforskrifter bliver overholdt, og derfor er det godt, at arbejdsministeren nu beder direktøren for arbejdstilsynet om at forstærke vejlednings- og kontrolindsatsen. Verdens bedste sikkerhedsforanstaltninger nytter naturligvis ikke noget, hvis ikke de bliver overholdt. Her er det altså vigtigt med oplysningskampagner, sådan at man ikke ude på den enkelte arbejdsplads giver sig til at bearbejde eternitplader eller bremsebelægninger uden at tænke på, hvilken risiko man løber.

Vi finder, at det foreliggende beslutningsforslag er både uigenomtænkt og også udtryk for, at man nedvurderer virksomhederne og arbejdstilsynets ekspertise og vilje til at løse dette vigtige problem. Vi vil i stedet foreslå, at man afventer den orientering, som arbejdsministeren har lovet at give arbejdsmarkedsudvalget til efteråret om arbejdstilsynets drøftelse med de berørte virksomheder og arbejdsmarkedets parter.

Tommy Dinesen (SF):

Vi er i SF meget enige i det beslutningsforslag, der her er fremsat. Da jeg havde hørt ministeren og de to sidste talere, følte jeg det som en grov nedvurdering af danske arbejdere. Det drejer sig altså om arbejdspladser, og danske arbejdere er forholdsvis billige, når de bliver syge. Det var det, der blev sagt.

Jeg har set nogle undersøgelser, der har været foretaget, og som har været omtalt i Ugeskrift for Læger. I denne undersøgelse blev bl.a. læger spurgt, om de opgiver nogen af disse to sygdomme i forbindelse med asbest til politiet, og det gjorde de ikke. Det betød for de pågældende, at de overhovedet ikke kan få nogen erstatning eller næsten ingen. Jeg får efterhånden opfattelsen af, at erstatningerne er så lave i dette land, at det bedre kan betale sig at tilsidesætte sikkerhedsregler, når danske arbejdere dør eller bliver skadet. Det er jo det, der bliver sagt, når man tager de pæne ord væk. Ministeren startede ellers pænt. Jeg vil godt i den forbindelse spørge ministeren, hvem det er, der ikke overholder de regler, der findes. Er det arbejdsreguleringerne, eller er det arbejderne?

[Tommy Dinesen]

Så siges der, at der ikke kan laves bremsebelægninger. Ja, det skal jeg ikke kunne sige, for jeg har ikke undersøgt det, men jeg har set en artikel i Aktuelt, hvori der står, at man i Sverige kan lave bremsebelægninger uden asbest. Hvis ikke man kan lave bremsebelægninger uden asbest, vil jeg bede ministeren om, at man trækker godkendelsen af de biler, der kommer fra Sverige, tilbage, fordi der så må være et eller andet galt, så de måske ikke kan bremse. Det er da ret alvorligt, lige så alvorligt som asbestskaderne.

Man ved, at 150 årlig bliver ramt af sygdommen. Som fagforeningsformanden for de arbejdere, der har med dette at gøre, sagde, er denne sag brolagt med lig, og det er jo ikke løgn. Det er 25-50 år siden, man første gang blev klar over, at den var gal med asbest, og at det gav lungekræft, og hvad ved jeg, men jeg kan forstå, at det stadig væk er økonomien, der er i højsædet, når det drejer sig om, hvad man skal tage hensyn til i dette land.

Så forstår jeg bedre, når vi skal diskutere arbejdsmiljø den 7. maj, hvad arbejdsministeren udtalte, da arbejdsministeren var ordfører for de konservative, inden de blev regeringsparti. Dengang sagde hun i sin indledning, at disse miljøregler var latterlige og ikke skulle overholdes, og at de kostede for mange penge, og hvad ved jeg. Jeg har det på tryk dernede, så ministeren behøver ikke ryste på hovedet. Jeg kan godt citere det, hvis det skal være.

Der blev sagt fra ministerens side, at der ikke er nogen problemløsninger i dette forslag. Nej, men det er vel heller ikke vores opgave at komme med problemløsninger. Det, der er vores opgave, er at sige, at den er gal, at der findes mennesker, der dør af det. Så sent som i går kunne jeg i en bog på 54 sider, der hedder »Sundhed år 2000«, der er tilsendt samtlige folketingsmedlemmer, se, at der var brugt halvanden linje om arbejdsmiljø. Det lover godt for fremtiden!

Men som sagt er vi meget enige i intentionerne i beslutningsforslaget. Jeg skal måske også lige gøre opmærksom på, at vi vil gå videre med hensyn til erstatningerne på et senere tidspunkt, også den 7. maj. Men jeg vil spørge ministeren, om ministeren har tænkt sig at gøre noget for, at der kommer nogle retningslinjer til de praktiserende læger, således at de arbejdere, der bliver ramt

af disse sygdomme, kan få nogle ordentlige erstatninger, selv om det er en nødløsning. Man kan mig bekendt ikke erstatte mennesker med penge, men det er altså en af de muligheder, man har.

Ellers må jeg konstatere, at vi tilsyneladende skal have amerikanske tilstande herhjemme. Hver gang en arbejder bliver syg, skal han få fat i en god sagfører, som kan køre sagen for ham, for i Amerika får man betydelig mere, når man er blevet syg af den slags ting. Jeg synes, det har været meget sørgeligt at høre de borgerlige ordførere, må jeg indrømme, indtil nu.

(Kort bemærkning).

Jette Thomsen (KF):

Jeg vil blot sige til hr. Tommy Dinesen, at det er da rigtigt, at man i udlandet kan fremstille asbestfri bremsebelægninger. Det kan man også her i Danmark, og man gør det også, men det er bare ikke tilladt at bruge det på særlig mange biler, men man regner med i meget nær fremtid, at man kan finde ud af at bruge det på flere biler. Nogle af de biler, man må bruge det på, er f.eks. Volvo og Saab i Sverige, og derfor har Sverige ikke helt de problemer, vi har. De fremstiller heller ikke eternit.

Jeg vil også godt sige, at der er alternative muligheder for eternit, som vi kan få i udlandet, og som vi også kan få herhjemme. Men det, vi kan få fra udlandet, kan ikke godkendes af byggeforskningsinstituttet her i Danmark.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

For nu at sætte dette om bremsebelægningerne helt på plads har jeg her en liste, der siger, at Ford leverer samtlige sine modeller asbestfri undtagen én, der udgår, det er produktionen af Granada, i 1985. De andre bliver produceret asbestfri. BMW, Opel, Saab og Volvo bliver produceret asbestfri, bare for at tage nogle af dem. Man kan altså gøre det, og man gør det, og disse biler kører udmærket.

(Kort bemærkning).

Jette Thomsen (KF):

[Jette Thomsen]

Det er fuldstændig rigtigt, at disse biler bliver fremstillet med asbestfri bremsebelægninger, men der går altså også en hel del japanske biler her i Danmark, og de bliver det ikke endnu. Så vi må jo se i øjnene, at selv den dag, hvor alle biler kan bruge asbestfri bremsebelægninger, skifter vi jo ikke hele vognparken ud. Det vil tage cirka en halv snes år, og de skal da stadig væk bruge de andre belægninger.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Jeg er udmærket klar over, at selv om dispensationerne bliver taget væk fra 1. januar 1986, kører man rundt med fortidens synder i meget, meget lang tid, men det er ikke et argument for at fortsætte produktionen af bremsebelægninger med asbest, når man kan gøre det uden asbest. Det er slemt nok, sådan som det er i øjeblikket, så lad os da ikke gøre det værre ved at tillade, at de fortsat bliver produceret.

(Kort bemærkning).

Jette Thomsen (KF):

Ja men man kan ikke i dag gøre det uden asbest. Busser og lastbiler kan ikke bremse uden asbest. Der kører nogle få busser i Sverige rundt på prøve, men ellers har man ingen steder endnu fundet en asbestfri bremsebelægning, der kan bremse busser. Det er også sådan, at den dag man kan gøre det, hvis man kan gøre det, inden dispensationen udløber, falder det jo væk!

(Kort bemærkning).

Tommy Dinesen (SF):

Hvis nu man sagde til producenterne af f.eks. de japanske biler – hvis det er dem, der er noget i vejen med – at deres biler ikke kunne indføres efter årsskiftet, så skulle der nok komme gang i dem, for det drejer sig altid, når man laver den slags, om penge. Det er meget muligt, at bremsen uden asbest er dyrere, men det må folk så lære at betale.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

I forlængelse af det, hr. Tommy Dinesen sagde, vil jeg blot sige, at hvis der blev sat en

tidsgrænse på i det mindste bremsebelægningerne, som man i dag faktisk kan producere tidsubestemt, ville det lægge et pres på dem, der skulle udvikle dem, som ministeren har været inde på det. Så var man kommet et lille bitte stykke hen ad vejen, men det har ikke været tilfældet indtil nu, så de har ikke haft noget pres for at udvikle en belægning uden asbest.

(Kort bemærkning).

Jette Thomsen (KF):

Nu er det jo ikke den fabrik, der fremstiller de asbestholdige eller asbestfri bremsebelægninger, der fremstiller bilerne. Det er af hensyn til trafikikkerheden, at justitsministeriet kun tillader asbestfri bremsebelægninger på køretøjer, hvor fabrikanten står inde for de asbestfrie bremsers funktion.

Sværke (RV):

Jeg vil indledningsvis meddele, at det radikale venstre ikke kan støtte det fremsatte forslag i den nuværende form. Det er ikke ensbetydende med, at vi ikke er glade for, at det er blevet fremsat, og jeg tror, der kommer noget godt ud af denne debat. Når vi ikke har kunnet gå ind for det, kræver det en nærmere forklaring. Asbest er vitterlig et meget farligt stof. Disse mikroskopiske fibre sætter sig i lungævvet og ødelægger vævet i løbet af 20–40 år, samtidig med at de udgør en meget betydelig risiko for kræft i lunger og lungehinde. Dette har folketingset også været klar over i mange år. Allerede i 1972 forbød man påsprøjtning af frie asbestfibre, og i 1980 forbød man erhvervmæssig anvendelse med visse undtagelser, og det er disse undtagelser, vi diskuterer nu.

Eternitproduktionen er fortsat tilladt indtil 1990, selv om man har fundet en erstatning for asbestholdig eternit. Der findes imidlertid en undersøgelse fra cancerregisteret fra 1981, hvor man har fulgt 5.586 eternitarbejdere i perioden 1943–76. Det viste sig, at der ikke var tale om en øget kræftisiko for eternitarbejdere, en øget kræftisiko alt i alt. Der var en lidt højere lungekræftisiko, men over for de andre kræftformer var den lavere. Overlæge Clemmesen fra cancerregisteret konkluderer da også: lad os være fri for uberettiget kræftpanik i industrier, hvor den samlede kræfthyppighed ikke er forøget. Dette hæn-

[Sværke]

ger nok sammen med, at der her er tale om asbestfibre, der er indkapslet i cement. Man må da også sige, at hvad angår erstatningerne for eternit, har vi endnu ingen undersøgelser, der viser, om der er nogen kræftfare ved den.

Hvad angår brugen af asbest i bremse- og koblingsanordninger, er der givet en reel fare. Den kan nok begrænses væsentligt, hvis man overholder de sikkerhedsregler, der findes, herunder ikke mindst, at man undlader sandblæsning og bruger støvsugning i stedet for. Der findes nogle regler, som, hvis man overholder dem, kan nedsætte risikoen væsentligt. Men problemet er der da, og det er stort, og det skal også løses så hurtigt som muligt. Vi vil gerne have undersøgt mulighederne for at få et flertal for en begrænsning i dispensationen til fremstilling af asbest til bilerne og i øvrigt også gerne se på muligheden for, at man afskaffer afgiften for asbestfri bremsebelægninger à la sikkerhedsudstyrets.

Vi har endnu et problem, som man ikke har været inde på i dag, i forbindelse med asbest, og det er de asbestbehandlede isoleeringsmaterialer, der blev anvendt indtil 1972. Levetiden for disse materialer er omkring 60 år, så for om et halvt hundrede år har vi ingen mulighed for at slippe af med problemet. Derfor kan det radikale venstre tilslutte sig en opfordring til arbejdsministeren om at sikre, at danske virksomheder og ansatte overholder sikkerhedsbestemmelserne omhandlede omgang med asbestholdigt materiale.

I øvrigt vil jeg sluttelig tilføje, at med hensyn til erstatningerne finder det radikale venstre også, at de er alt for lave, og at der bør sættes ind over for det problem, men det kan jo gøres uden om denne lovgivning. Som sagt: det radikale venstre kan ikke støtte forslaget i den nuværende form, men vi tilsiger det meget positiv støtte i udvalgsbehandlingen.

Bente Juncker (CD):

Spørgsmålet er, om der skal afvikles, eller om man skal inddrage dispensationer med ét slag vedrørende anvendelse af asbest i produktionen. Nu er det faktisk ikke sådan, at man bare lader stå til. Når arbejdsministeren taler for en fremskyndelse af omstillingen til

asbestfri produktion, er vi i CD på linje med ministeren. Det skal ske med arbejdstilsynets medvirken, og vi mener ikke, der skal sættes spørgsmålstejn ved, om der er reelle hensigter bag bestræbelserne på at få fjernet dette farlige stof fra arbejdsmiljøet så hurtigt, som det rent faktisk lader sig gøre. For produktionen af eternit og bremsebelægninger er der den forskel, at dispensationen dels er tidsbegrænset, dels tidsubegrænset. Det sidste bør selvfølgelig ændres, når udviklingsarbejdet med erstatningsmaterialer er så langt fremme, som tilfældet er.

Derfor mener vi i CD, at det er mest hensigtsmæssigt for alle parter, at de initiativer til fremskyndelse af omstillingen og den opstramning af asbestbekendtgørelsen, som ministeren peger på, får folketingets opbakning.

Kofod-Svendsen (KrF):

Der er jo bred enighed om asbests farlighed, og at man må gøre, hvad man kan for at afvikle brugen af asbest. Spørgsmålet er, om det skal ske ved en, skal vi sige her-og-nu-beslutning eller ved medvirken af arbejdsmarkedets parter, sådan som der er blevet redegjort for, hvor der satses på så hurtigt som muligt at få brugen aftrappet. Jeg synes, det, ministeren har lagt frem, er både ansvarligt og realistisk, og det kan mit parti fuldt ud tilslutte sig.

Dohrmann (FP):

Det er da rigtigt, at asbest er et farligt materiale. Det er også rigtigt, at mange af den grund er kommet til skade og er blevet invalideret. Det, vi skal glæde os over, er selvfølgelig, at man har fået øjnene op for det, og at der virkelig sker noget inden for området.

Vi kan ikke støtte forslaget om at trække dispensationerne tilbage, men vi finder det da meget positivt, at man er i fuld gang med at udvikle nye materialer, som forhåbentlig er ufarlige. Vi ved alle sammen, at hvis dispensationen blev trukket tilbage, vil det være ensbetydende med, at mange mennesker blev arbejdsløse. Der er truffet nogle meget omhyggelige sikkerhedsforanstaltninger, og vi vil da også gerne medvirke til, at de bliver overholdt, også af dem, der har med tingene at gøre.

[Dohrmann]

Men som sagt: på nuværende tidspunkt vil vi ikke være med til at give vores støtte til det fremsatte forslag.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Jeg vil starte med at takke arbejdsministeren, fordi arbejdsministeren i hvert tilfælde i indledningen af sit oplæg var ret så positiv, forstået på den måde, at arbejdsministeren erkendte, at asbeststøv er en alvorlig trussel, når det indåndes. Arbejdsministeren sagde også, at asbesten skal fjernes helt, dog på noget længere sigt. Ministeren sagde også, at man vidste, at ingen nok så lav grænseværdi kan sikre imod, at der faktisk kommer nye kræfttilfælde, og dermed har ministeren indirekte sagt, at der kommer nye kræfttilfælde ved den fortsatte brug under dispensationerne, hvor man stadig væk producerer både bremsebelægninger og eternitplader.

Jeg var glad for, at ministeren sagde, at hun ville tage kontakt både med Eternitfabrikken og med Roulunds Fabrikker. Hvad angår Eternitfabrikken, var det med henblik på at fremskynde produktionen af asbestfri plader og for Roulunds Fabrikker vedkommende for at få udarbejdet en plan for afviklingen af de asbestholdige bremsebelægninger. Ministeren ville se, om det teknisk var muligt, og om det teknisk kunne lade sig gøre, hvorefter ministeren på baggrund af det i løbet af efteråret ville fortælle arbejdsmarkedsudvalget, hvad man så var nået frem til. Det synes jeg da trods alt er et væsentligt fremskridt i forhold til, hvor vi står i dag.

Flere af ordførerne har været inde på, at man ikke sådan kunne fjerne asbest med et øjeblikkeligt snuptag. Jeg vil påpege, at der i vores forslag faktisk ikke står øjeblikkeligt; der står pr. 1. januar 1986. Har man ikke i mange år vidst, at asbest var farligt, kommer det sådan bag på én? Jeg tror, det var de radikale, der sagde, at allerede i 1972 gjorde vi noget herhjemme i Danmark. Det gjorde vi, men det var sandelig mange, mange år efter, at man vidste, at asbesten var farlig. Asbestens historie er faktisk en historie om, hvordan et meget solidt videnskabeligt undersøgt arbejdsmiljøproblem ikke har været tilstrækkeligt til, at der er blevet gjort noget effektivt, og noget 100 pct. effektivt er kun at fjerne det. Det giver arbejdsministerens egne ord jo dokumentation for. Man har faktisk

kendt asbeststøvs farlighed siden århundredskiftet, og man har vidst, at man kunne få kræft af det siden 1930'erne, og fra 1960 vidste man, at man også kunne få lungehindekræft.

Nøjagtig på det tidspunkt, hvor man vidste det, begyndte man herhjemme at producere asbestcementprodukter, og Roulunds Fabrikker startede et par år efter. I mellemtiden havde det engelske arbejdstilsyn offentliggjort en rapport, hvor man betegnede asbestosen i England som en epidemi, som det var nødvendigt at gribe ind over for.

Disse ord bringer mig til at kommentere, hvad socialdemokratiet sagde. Det eneste, jeg kan takke socialdemokratiet for, er i virkeligheden, at socialdemokratiet er glad for, at vi har skabt mulighed for, at man kan komme til at diskutere asbestens farlighed nu. Jeg er selvfølgelig også glad for, at vi får lejlighed til at diskutere det og videredebattere det i arbejdsmarkedsudvalget.

Så blev der harceleret over, at vi tog et arbejdsmiljøproblem op, som parterne ude på arbejdsmarkedet sagtens selv kunne finde ud af. Grunden til, at vi har taget det op, er lige netop, at parterne ikke selv har kunnet finde ud af det, at der er gået alt for mange år, at fagbevægelsen i arbejdsmiljørådet har vist alt for stor følgagtighed over for arbejdsgiverne, og det vil jeg godt konkretisere om lidt.

Det er også en utrolig bagvendt argumentation at sige, at selv om man stopper produktionen i Danmark, kan man stadig væk importere asbestprodukter, underforstået, at man skal lade være at stoppe det her, fordi man kan få det udefra. Problemet bliver trods alt mindre, hvis man holder op med at producere det herhjemme. Det bliver da mindre for de mennesker, som producerer det. Vi kunne da i hvert tilfælde sikre, at de mennesker, som i dag arbejdede på bremsebelægningsfabrik, ikke var udsat for kræft og asbestose, selv om jeg udmærket er klar over, at de automekanikere, som siden skal reparere det, stadig væk ville være udsat, også selv om bremsebelægningerne var importeret.

De konservative sagde, at vores forslag sætter virkeligheden ud af kraft, og at vi har verdens skrappeste regler, og at det ikke kan fjernes med et snuptag. Det er rigtigt, at vi har nogle stramme regler, men det er også rigtigt, at reglerne ikke er gode nok. Det er

[Elisabeth Bruun Olesen]

rigtigt, at reglerne ikke sikrer imod, at der kommer nye kræfttilfælde.

Så blev der sagt fra socialdemokratiets side, at man fra 1970 ikke havde konstateret nogen nye lidelser på Eternitfabrikken. (*Indsigelse*). Undskyld, men sådan opfattede jeg det, men selv om jeg har opfattet det forkert, så beviser det ikke spor, fordi kræfttilfældene netop er 20-30 år om at udvikles, så man på baggrund af det forbrug af asbest, som man havde i Danmark i 1970'erne, kan frygte en epidemi af både kræft- og asbestosetilfælde omkring årtusindskiftet.

Vi har været inde på, at det primært rammer dem, der arbejder på Eternitfabrikken, og dem, der arbejder på Roulunds Fabriker, men det rammer også de bygnings- og isoleeringsarbejdere, som dels bearbejder de nye produkter, dels er beskæftiget med nedrivning af ældre bygningsværker. Det er også rigtigt, at selv om dispensationen blev fjernet pr. 1. januar 1986, ville fortidens synder stadig væk hvile over os i mange, mange år endnu. Men det skal da ikke være et argument for, at vi ikke øjeblikkeligt fjerner dispensationerne.

Direktoratet har i et svar til VS i marts 1984 sagt, at asbestcementprodukter til byggebranchen så vidt muligt skal være tilpasset den påtænkte anvendelse. Bemærk: jeg siger så vidt muligt, for så vidt muligt handler faktisk om, at 60 pct. af de solgte færdigtillpassede plader skal tilpasses, at man faktisk skal save i de 60 pct. af dem. Erfaringerne viser – det siger svaret fra arbejdstilsynet også – at der ved anvendelse af hurtiggående værktøjer, selv med udsugning, kan opstå støvmængder i værdi omkring den gældende grænseværdi. Det vil sige, at der stadig væk er et problem dér. Asbestproblemet rammer også de mekanikere, der arbejder med udskiftning og reparation af transportmateriels koblings- og bremsesystemer, som mange har været inde på.

Vi har også spurgt arbejdsministeren sidste år, om man havde beregnet, hvor mange nye tilfælde kræft og lungehindekræft man kunne forvente ved den fortsatte asbestpåvirkning. Arbejdstilsynet har faktisk svaret ærligt og lige ud ad vejen, så ingen kan misforstå det. Arbejdsministeren har bekræftet i dag, at man ikke kan sige, at der ikke er en risiko for, at folk, der i dag arbejder med asbest, selv om sikkerhedsforanstaltningerne er for-

bedret, selv om den hygiejniske grænseværdi er blevet sat ned, ikke vil blive nye tilfælde. Man kan kun sige, at jo mindre man er udsat for det, jo færre tilfælde vil der komme, og det er selvfølgelig en logik, enhver kan følge med i, men det er bare ikke et tilstrækkeligt svar, ikke et godt nok svar.

Så har ministeren – og det er jeg da glad for – ved flere lejligheder givet udtryk for, at man ikke skulle kunne få kræft af at gå på arbejde. Med det in mente vil jeg godt sige til ministeren, at det for mig er intet mindre end en gåde, det, der nu er sket på autoværkstederne, en gåde, som viser, hvor følgeragtig fagbevægelsen har været over for arbejdsgiverne i denne sag. Man er nemlig i skøn forening nu blevet enig om at fjerne væsentlige beskyttelsesforanstaltninger på almindelige værksteder, eller mere korrekt, som der står, på det, man kalder kategori I-værksteder. Det skulle være værksteder, der udelukkende foretager udskiftning og mindre tilpasning af præfabrikerede friktionsbelægninger. Denne type skal nu kun opfylde de bestemmelser, som man absolut ikke kan dispensere fra, det vil sige, at der skal ikke længere udføres kvartalsvise asbestmålinger, og de ansatte skal ikke længere bære særligt støvafvisende tøj. Der skal heller ikke længere indrettes to omklædningsrum.

Hvad arbejdstøjet angår, er det sidste svar endnu mere forbløffende, fordi arbejdsministeren faktisk har svaret fru Alice Faber vedrørende risikoen for familiemedlemmer, at der ikke er nogen risiko for dem, når det særlige arbejdstøj, som kræves i forbindelse med asbesten, forbliver på virksomhederne, som skal sørge for opbevaring og renholdelse. Med de nye regler kan familiemedlemmerne til de ansatte automekanikere nu blive udsat.

Det er vigtigt at bemærke, at den type autoværksteder, som nu ikke mere er omfattet af reglerne, må foretage udskiftning af friktionsbelægninger, og ved udskiftning ligger hele hovedproblemet. Ved en udskiftning skal man faktisk først tage hjulet af. Når man tager hjulet af, kommer der gammel asbest ud. Dernæst skal man tage bremsetromlen af, og så kommer der også gammel asbest ud. I begge tilfælde støver det. Først når de to operationer er overstået, kan mekanikeren komme til med bremsevaskeren; det vil sige, at han har under to operationer faktisk været

[Elisabeth Bruun Olesen]

udsat for asbest. Finske undersøgelser har mangefold påvist, at man ved udskiftning af hjul i mange tilfælde kommer langt op over de gældende hygiejniske grænseværdier.

Jeg skal også påpege – og det synes jeg er vigtigt, når man snakker så meget om, at man ikke må få kræft, når man går på arbejde – at den gældende asbestbekendtgørelse aldrig er blevet overholdt på autoværkstederne, lige netop fordi der siden 1982 har siddet et udvalg, som skulle kigge på sagerne, men som så har forhalet det hele.

Hele asbesthistorien bliver endnu mere grotesk, når man kan producere både eternitplader og bremsebelægninger uden asbest. Jeg vil slutte med at sige, at Eternitfabrikens direktør i Aalborg Stiftstidende selv har sagt, at med udgangen af 1985 kan Eternitfabrikken producere 50 pct. af sine bølgeplader samt alle plane plader uden asbest, og hvis han skulle gøre det hurtigere, så kunne han nok.

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

Ja, jeg vil da gerne starte med at sige tak til fru Elisabeth Bruun Olesen, som takkede mig, fordi jeg havde været positiv over for VS' forslag. Det har jeg faktisk også været, for jeg finder, at denne sag, som VS har rejst, er en sag af meget stor betydning. Asbest er, som vi alle ved, et usandsynlig farligt stof, og derfor gælder det for os om at få truffet de nødvendige forholdsregler, så vi så hurtigt som muligt når frem til, at vi herhjemme bliver helt asbestfri. Det er netop det, de initiativer, jeg har iværksat, går ud på: at man prøver på at fremskynde processen både på Eternitfabrikken og på Roulund, således at vi kan se frem til inden for en tidsbegrænset periode ikke længere at have asbest, hverken i eternitplader eller i bremsebelægninger.

Så synes jeg ikke, at fru Elisabeth Bruun Olesen skal bruge det som noget negativt, at direktøren for Eternitfabrikken siger, at nu kan man fremstille så og så mange procent af pladerne asbestfri, for det er netop udtryk for noget positivt, at man har investeret midler i at kunne lave tingene asbestfri, og at man fortsætter denne udvikling. Vi ser så frem til, at det går så hurtigt som overhovedet muligt.

Sådan set synes jeg, fru Elisabeth Bruun Olesen var ret tilfreds med den måde, jeg

havde svaret hende på, men alligevel var der dette synspunkt: kunne vi nu alligevel ikke med det, vi andre kalder for et snuptag, klare det her? Og så siger fru Elisabeth Bruun Olesen, at det ikke er et snuptag, for det er jo først fra 1. januar 1986. Men der er ikke ret lang tid til 1. januar 1986, og jeg tror, at hvis man skal være realistisk, må man erkende, at når man ser på det arbejdsmiljømæssige, så ville det være teknisk umuligt at nå frem til, at man fra 1. januar 1986 ikke længere anvendte asbest, men man skal selvfølgelig arbejde på så hurtigt som muligt at gøre Danmark asbestfrit.

Hr. Tommy Dinesen følte, at de ordførere, der havde talt før ham, kun var ude på – som han sagde – at nedvurdere de danske arbejdere. Han sagde: de borgerlige ordførere, og jeg var lige ved at tro, at han også opfattede hr. Taanquist som borgerlig, fordi heller ikke han støttede VS' forslag, men jeg mener bestemt ikke, at nogen af ordførerne eller jeg var nedvurderende over for arbejderne; tværtimod er regeringens miljøpolitik med en stramning af tidsplanen for afviklingen af anvendelsen af asbest et udtryk for, at vi prioriterer arbejdet med at få et asbestfrit Danmark meget højt i regeringen.

Så spurgte hr. Tommy Dinesen også, hvem det er, som ikke overholder reglerne. Ja, det er jo nok, når vi skal være ærlige, både arbejdstagere og arbejdsgivere, men det er klart, at det er arbejdsgiveren, der har ansvaret for, at reglerne bliver overholdt i praksis.

Så har der været nogen diskussion om biltyper og bilmærker. Den skal jeg ikke gå ind i. Jeg var ikke helt enig i den liste, som fru Elisabeth Bruun Olesen kom med, men dette drejer sig vel også mere om nogle principper end om, hvilken årgang eller hvilken bilmodel der har asbestfri bremser eller ikke har det.

Jeg vil godt hæfte mig lidt ved nogle af de bemærkninger, hr. Taanquist kom med. Hr. Taanquist var, sådan opfattede jeg det, også meget bekymret over, at vi har asbest, og ønskede også en afvikling af den. Han pegede på, at i henhold til arbejdsmiljøloven har arbejdsmarkedets parter indflydelse på, hvordan regelsættet er, og det har de jo også gennem arbejdsmiljørådet. Det er klart, at der sker ikke noget på arbejdsmiljøområdet, uden at arbejdsmiljørådet har haft mulighed for at udtale sig, og hr. Taanquist pegede på

[Arbejdsministeren]

– og det synes jeg er væsentligt at pege på også over for hr. Tommy Dinesen og fru Elisabeth Bruun Olesen – at socialdemokratiet foretrækker det, han kaldte den af fagbevægelsen kontrollerede overgangsordning. Hvis man så går tilbage til Aktuelt fra den 18. april i år, så skriver Jørgen Elikofer fra Dansk Metal deri en artikel, der hedder: »Kan asbest fjernes med et fingerknips?« Det kan det ikke, siger han, for der er stadig væk asbest i en række produktioner, så det er umuligt at fjerne asbesten med ét. Som VS siger: vi skriver blot på et stykke papir, at nu skal asbesten væk. Om metoden så er effektiv i det virkelige liv, er et helt andet spørgsmål.

Det er naturligvis fremragende, at der tages initiativer til at få fjernet asbesten. Fagbevægelsen kæmpede for dette i mere end 10 år, og vi har erfaret, at det er en teknisk kompliceret sag. Sagen er nemlig den, at asbesten ikke blot anvendes i en række nytteløse produkter, men den indgår også som et afgørende teknisk element i en hel række nødvendige ting, f.eks. bremsebelægninger, brandtekniske foranstaltninger og en lang række cementprodukter, der er nødvendige i byggeriet. Hvis vi fjernede asbesten fra arbejdslivet, ville vi være nødt til at tage et seriøst hensyn til, at de produkter, der hidtil er blevet produceret med asbestindhold, fortsat skulle kunne produceres, og derfor må vi, som også Elikofer peger på, have et voldsomt udviklingsarbejde for at finde frem til erstatningsstoffer. Elikofer skriver også, at hvis vi blot havde forbudt asbest med et fingerknips, ville vi have skabt en lang række andre livsfarlige problemer. Jeg mener, det må gøre indtryk, når en repræsentant for fagbevægelsen med den placering, han har, giver udtryk for, at det ikke bare er nok at sige, at nu fjerner vi asbesten. Vi kan ikke bare fjerne asbesten fra bremsebelægningen, for bilerne skal også kunne bremse. Der er også nogle sikkerhedsmæssige hensyn at tage. Vi producerer ikke biler, som Sverige gør – de har Volvo og Saab – som derfor bedre kan klare sig, og derfor er Danmark i en anden situation. Men der skal ikke være nogen tvivl om, at det er regeringens holdning at få lavet en så stram, men samtidig realistisk afviklingsplan som muligt for, at arbejdsmarkedets parter og arbejdstilsynet i fællesskab

kan finde ud af, hvordan vi når frem til en afvikling af brugen af asbest.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Jeg har også læst, hvad Jørgen Elikofer fra Dansk Metal har skrevet i Aktuelt den 18. april i år.

Helt overordnet vil jeg sige til Dansk Metal, at hvis produkterne ikke kunne blive produceret, ville hensynet til arbejdernes liv og helbred faktisk have første prioritet. Jeg vil gå så vidt som til at sige, at man godt kunne lukke nogle arbejdspladser for min skyld. Men det er ikke det, der er tale om. Når jeg snakkede om, hvad Eternitfabrikkens direktør havde sagt, var det ikke negativt over for Eternitfabrikken, så var det faktisk positivt. Eternitfabrikkens direktør har faktisk sagt offentligt, at han med udgangen af 1985 kan producere 50 pct. af sine bølgeplader samt alle plane plader uden asbest. Samtidig ved vi – det er der flere der har været inde på – at fabrikken har investeret meget store beløb i udviklingen af know-how for at kunne udvikle de ny asbestfrie produkter. Vi ved også, at fabrikken forventer sig meget med hensyn til salg til udlandet af know-how, og man må kalde mig Mads, hvis fabrikken ville se sine kæmpe-kæmpestore investeringer forsvinde op i den blå luft ved at lukke her og nu. Det er svært at bevise – jeg kan stå og sige det ene, og de borgerlige og socialdemokratiet kan stå og sige det andet – men jeg tror tværtimod, at en besked om, at man ved udgangen af dette år ikke mere havde dispensation, ville sætte så meget fut i fabrikken, at den nok skulle få produceret 100 pct. af bølgepladerne uden asbest; og hvis den ikke kunne producere 100 pct., men kun 80 pct., ville jeg også være tilfreds. Fabrikken kan producere plader uden asbest i dag; det har Eternitfabrikkens direktør på bedste vis selv sagt, og jeg betvivler ikke direktørens ord. Jeg tror faktisk på, at det, han siger, er 100 pct. rigtigt. Nu lader arbejdsministerens ord jo én håbe, at dispensationen ikke varer til 1990, men at vi får den fjernet et par år tidligere, ikke til 1. januar 1986, det har jeg forstået ved at tælle på fingrene at der ikke er politisk opbakning bag, men jeg forstod arbejdsministerens ord sådan, at man ville se på, hvor lang tid dispensationen skulle gælde, og jeg er sikker på, at når Eternit-

[Elisabeth Bruun Olesen]

fabrikken får sat en bestemt dato på, skal den nok gøre sig umage og se at blive færdig.

Så er der blevet sagt meget om, at bilerne også skal kunne bremse, og det skal de selvfølgelig. Men der er som sagt i dag en lang række mærker, der faktisk bremser udmærket, og så må vi sige til dem, der i dag har bremselægninger med asbest i, at dem vil vi ikke have. At vi har fået dem indtil nu, vil jo ikke sige, at vi vil blive ved med at have dem, når de forstærker arbejdsmiljøproblemerne, for jo flere vi får med asbest i, jo længere tid vil arbejdsmiljøproblemet eksistere, for jo flere biler med asbest vil så skulle repareres.

Så har jeg ikke rigtig fået svar på, hvad arbejdsministerens kommentar er til, at man har forringet bekendtgørelsen om autoværkstederne. Man har inddelt dem i kategori 1 og 2, og i kategori 1 skal man ikke overholde de bestemmelser, der findes i asbestbekendtgørelsen i dag.

(Kort bemærkning).

Jette Thomsen (KF):

Det er da fuldstændig rigtigt, når fru Elisabeth Bruun Olesen siger, at Eternitfabrikken kan fremstille plader uden asbest. Det kan den, og det gør den faktisk også i stor stil. Den producerer i dag 35 pct. uden asbest, i 1988 regner den med 80 pct. uden asbest og i 1989 det hele.

Fru Elisabeth Bruun Olesen var også inde på den store virkning, som den know-how, man har på Eternitfabrikken, ville få til gavn for det store udland, og det synes jeg må tælle godt med, når man giver Eternitfabrikken lov til at fortsætte, indtil de virkelig har fundet en måde at producere eternitplader på uden asbest. Men det er altså sådan i dag, at man nogle steder i byggeriet ikke kan undvære de asbestholdige plader.

Og med hensyn til biler mener fru Elisabeth Bruun Olesen da, at vi skal forbyde import af alle de biler, der bruger asbestholdige bremsebelægninger? Så er det jo en helt anden sag end den, vi diskuterer nu.

(Kort bemærkning).

Taanquist (S):

Det bliver så let for fru Elisabeth Bruun Olesen, når alting bare kan lade sig gøre uden varsel. Men der er nu en fejl. Det er rigtigt nok, at man på Eternitfabrikken kan lave et stort program uden asbest, men det, man ikke kan, er at fremstille plader med en vis spændvidde, og den produktion vil gå i stå, hvis man forlanger, at den skal være asbestfri. Det er tosset at skulle stå og diskutere de tekniske problemer, men når fru Elisabeth Bruun Olesen ser bort fra de tekniske problemer, bliver det alt for let at argumentere.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Til fru Jette Thomsen vil jeg først sige, at det er rigtigt, at man, som jeg også selv påpegede, har fået en stor know-how vedrørende udviklingen af asbestfri eternitplader, men det er jo ikke det vigtigste, at man bliver ved med at udvikle den know-how, som så kan komme firmaet til gavn også i form af en stor økonomisk gevinst. Det vigtigste er, at man får stoppet produktionen, fordi den giver anledning til risiko for nye asbesttilfælde i form af kræft eller asbestose, og jeg synes ærlig talt, at det sidste må være noget vigtigere end det første.

Så siger hr. Taanquist, at man ikke kan producere plader med en vis spændvidde. Jeg vil godt sige til hr. Taanquist, at man har jo snakket om det her i mange år. Eternitfabrikken startede jo faktisk med at få en dispensation på 5 år, og bagefter fik man den forlænget med 5 år endnu. Hvis Eternitfabrikken ikke havde haft tiltro til, at dispensationen ville blive forlænget, mon den så ikke havde produceret plader med den spændvidde, som hr. Taanquist snakker om, allerede i dag? Det er jo en dispensation, som er blevet forlænget.

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

Fru Elisabeth Bruun Olesen spurgte igen om værkstederne, og når jeg bruger ordet »igen«, er det, fordi det ikke er mange dage siden, vi havde en diskussion om dette i arbejdsmarkedsudvalget, hvor jeg var i samråd.

Det, der er sket, er, at vi har skærpet reglerne, når det drejer sig om værkstederne, men det er, som om fru Elisabeth Bruun Olesen ikke rigtig har forstået det endnu. Det, man simpelt hen siger nu, er, at hvis det er

[Arbejdsministeren]

almindelig reparation af biler, foregår det, om man så må sige, på de almindelige værksteder, men hvis der er noget som helst med asbest, skal det foregå på specielle værksteder, og så opgiver vi den sondring, man havde tidligere, hvor man sondrede mellem, om det var under to timer eller over 2 timer, man beskæftigede sig med noget. Vi siger i stedet for, at det afgørende er, hvor meget man bliver udsat for asbest. Det er faktisk en skærpelse i forhold til de tidligere regler, sådan betragter arbejdsmarkedsparterne det, og sådan betragter arbejdstilsynet det også.

Så vil jeg sige til fru Elisabeth Bruun Olesen, som sagde, at Dansk Eternit-Fabrik har levet i tillid til, at den fik sin første dispensation på 5 år forlænget i yderligere 5 år, at det kunne Eternitfabrikken ikke vide noget om, men jeg mener faktisk, at netop det eksempel, som fru Elisabeth Bruun Olesen selv kom med for ikke så længe siden om, at Eternitfabrikken nu kan fremstille 50 pct. af sine plader uden asbest, er et udtryk for, at Eternitfabrikken også er interesseret i et sundt erhvervsklima og sunde arbejdspladser, og at man gør, hvad man kan for at undgå at anvende asbest. Jeg mener simpelt hen, at Dansk Eternit-Fabrik arbejder så hurtigt, som den overhovedet kan, og det er det, vi nu vil checke gennem arbejdstilsynet. Jo hurtigere de kan afvikle anvendelsen af asbest, jo bedre synes jeg, arbejdstilsynet og også arbejdsmarkedets parter, det er.

Jeg kan også sige, at Roulunds Fabriker er gået ind på en aftale om at forsøge at lave en afviklingsordning, hvis det er teknisk muligt, præcis på samme måde som Eternitfabrikken er gået ind på det.

(Kort bemærkning).

Tommy Dinesen (SF):

Grunden til, at dette forslag er kommet i folketinget, er bl.a., at der har været en fjernsynsudsendelse, for så får alle politikere travlt, kan jeg se. Jeg kan godt forstå, at der er nogle, der ikke er særlig meget for politikere. Hvis jeg tager f.eks. hvad socialdemokratiet sagde i dagene lige efter, så var det: »Politisk stormløb mod asbesten«. Det var i Fyens Stiftstidende, og dér var så omtalt nogle socialdemokrater. I Lands-Aktuelt samme dag stod: »Asbest skal ud af produktionen«. Og »... socialdemokratiet vil nu

tage et politisk initiativ til at vurdere den dispensation, der tillader Dansk Eternit-Fabrik at anvende den livsfarlige asbest i produktionen.« Det initiativ har man altså taget, kan jeg forstå.

Samtidig kunne man i Erhvervsbladet i går læse, at Roulunds Fabriker havde fået en pris af dansk erhvervsliv, fordi de eksporterede så meget, og når de borgerlige politikere ikke vil være med til at stoppe de biler, der kommer med asbestbremseser, er det, fordi det er Danmark, der eksporterer asbestbremseser til Japan, men tilsyneladende ikke til Sverige. Det er altså dér, den er gal. Danske fabrikker og dansk erhvervsliv skal stadig væk tjene nogle penge på bekostning af danske arbejdere. Det er i hvert fald min konklusion.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Først lige om Eternitfabrikken. Grunden til, at den nu kan producere 50 pct. af pladerne uden asbest, er vel, at dispensationen rent faktisk udløber i 1990, så er de søreme tvunget til at prøve at gøre det. Det er såmænd ikke, tror jeg, kun af hensyn til arbejderne, men så sandelig også af hensyn til den fortsatte produktion.

Så kan jeg ikke fatte, at der skulle være tale om en skærpelse vedrørende autoværkstederne. Man har opdelt dem i to kategorier. I den ene kategori må man foretage udskiftning og mindre tilpasning af præfabrikerede asbestholdige friktionsbelægnings, og når man udskifter, skal man, som jeg sagde før, først have hjulet væk. Dér sidder der gammel asbest, så man får støv på sig. Bagefter skal bremsetromlen væk, og så får man igen asbest på sig, fordi der frigøres gammel asbest. I begge tilfælde støver det, i begge tilfælde bliver man udsat for asbest, og først når de to operationer er overstået, kan mekanikeren komme ind og bruge bremsevaske- ren. Det vil sige, at han i to operationer har været udsat for asbest, og det kan da ikke være en skærpelse, at den enkelte automekaniker nu skal udsættes for det, uden at der er asbestmålinger på fabrikken, og uden at man skal have specielt støvafvisende arbejdstøj på.

Jeg ved godt, at der var en 2 timers regel før. Mit bud er, at 2 timers reglen bliver gjort til en 8 timers regel for alle de mennesker,

[Elisabeth Bruun Olesen]

som arbejder 8 timer om dagen på et værksted, der hører til kategori 1.

Hermed sluttede forhandlingene.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 216:

Forslag til lov om nedsættelse af en kommission til bedømmelse af etiske, tekniske og juridiske spørgsmål i forbindelse med anvendelse af moderne medicinsk teknologi.

Af Helle Degn (S) m.fl.
(Fremsat 10/4 85).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Indenrigsministeren (Britta Schall Holberg):

Jeg synes, det er positivt, at der nu også fra en række socialdemokratiske folketingsmedlemmers side vises interesse for de mange problemer, som udviklingen i den medicinske teknologi stiller os over for. Jeg har selv gennem lang tid lagt stor vægt på, at der nu kom en debat i gang om netop disse spørgsmål. Denne holdning er også baggrund for, at vi i sin tid nedsatte det udvalg, der har afgivet rapporten, »Fremskridtets pris«, og det er også grunden til, at vi her for nylig havde en debat om min redegørelse om etik og medicinsk teknik.

Når jeg alligevel ikke kan støtte det foreliggende lovforslag, er det først og fremmest, fordi forslaget efter min mening indebærer en meget væsentlig forsinkelse af det lovgivningsarbejde, som vil være nødvendigt, hvis vi skal kunne tage højde for udviklingen inden for den medicinske teknologi. Herudover

har jeg en række mere eller mindre teknisk betonedede indvendinger imod lovforslaget.

Beskrivelsen af kommissionens kommissorium i § 1, stk. 2, er ikke særlig klar, og forslagens bemærkninger giver ikke megen hjælp til at vurdere opgaven. Bemærkningerne leder nærmest tanken hen på, at kommissionen skal dække samme felt af opgaver som det etiske råd, som regeringen foreslog forleden her i folketinget.

Man kunne ved nærlæsning af § 1, stk. 2 og 4, få det indtryk, at her får vi en vældig dynamisk kommission, som løbende kommer med betænkninger, der udmøntes i lovforslag. Det lyder vældig besnærende, men sådan vil det imidlertid ikke komme til at gå af den simple grund, at bortset måske fra spørgsmålet om retsstillingen, som omtales i § 1, stk. 2, så hænger alle disse problemer uløseligt sammen og skal lovgivningsmæssigt reguleres under ét og i sammenhæng.

Når jeg så tilføjer, at der netop med hensyn til retsstillingen ikke er noget større behov for lovgivning, kan jeg ikke se rettere, end at en kommission som den, der her foreslås, reelt vil forsinke hele denne sag i op til 3-4 år, og dermed er vi ved den grundlæggende forskel på det socialdemokratiske forslag og det forslag, som jeg har lagt frem, nemlig at det socialdemokratiske forslag forudsætter, at der er behov for yderligere undersøgelser og udredninger, inden der skrives til lovgivning. Den tankegang kan jeg ikke følge, og den er heller ikke i forslaget støttet af nogen form for argumentation, idet forslagsstillerne slet ikke går ind i en kritisk vurdering af »Fremskridtets pris« eller af redegørelsen i folketinget.

Jeg finder det desuden dybt problematisk, at kommissionen skal nedsættes under folketinget, både for det parlamentariske ansvar og for det tilsyn med sundhedsvæsenet, som efter gældende lov udøves af indenrigsministeren og regeringen.

Den etiske vurdering af medicinsk teknologi m.v. skal jo koordineres med det almindelige tilsyn med sundhedsvæsenet, som udøves af de centrale sundhedsmyndigheder med indenrigsministeren som øverste ansvarlige over for folketinget. En kommission direkte under folketinget ville kunne føre til fuldstændig uoverskuelige konfliktsituationer i forhold til tilsynet. I værste fald ville vi kunne risikere, at der opstod væsentlig usik-